

Johan Fretz

Joe mept terug

De Amerikaanse president Joe Biden heeft zijn mojet teruggevonden. De laatste jaren oogde hij breekbaar, nu zien we hem plots weer zo scherp, vurig en ad rem als in vroegere tijden. Tijden waarin hij als een straatvechter Republikeins beleid fieleerde, in debatten de vloer aanveegde met politieke tegenstanders en, anders dan zijn baas Obama, de complexiteit van politiek wist te vangen in directe, heldere taal. Toen hem in 2012 werd gevraagd waarom Obama zou moeten worden herkozen, antwoordde Biden: *'Bin Laden is dead, General Motors is alive.'*

Als presidentskandidaat wierp hij zich juist nadrukkelijk op als verbinder. *'This is not who we are'*, zei hij over het Trumpisme. Zelfs na de bestorming van het Capitool en de onderminningen van zijn verkiezingswinst omarmde Biden lang het credo van de *respectability politics*: een opvatting waarbij inhoudelijke en ideologische polarisatie en botsingen worden weggewuifd als een onnodige, bittere strijd en de bron van alle kwaad.

De overtuiging daarachter: als we, links of rechts, maar weer gewoon uitgaan van elkaars goede bedoelingen en elkaar met decorum behandelen, dan komt het vanzelf wel goed. Maar in dat denken zit een misvatting. Het persoonlijke wordt vermengd met het inhoudelijke.

Natuurlijk moeten we de ander als mens altijd waardig blijven behandelen. Maar politiek is per definitie een ideeënstrijd en als je de verschillen in opvatting maar lang genoeg gladstrijkt, ontken en typeert als problematisch, lijkt het op een gegeven moment alsof de politieke, inhoudelijke keuzes er helemaal niet toe doen. Dan word je op een dag wakker met een volksmenner als president, die Washington handig wegzet als één pot nat.

Michelle Obama maakte faam met haar uitspraak *'When they go low, we go high'*, een zin die overigens niet alleen gewoeld was in inhoudelijke overtuiging, maar ook in de waardigheid die zij en haar man als eerste zwarte *First Family* wensten te behouden ten aanzien van het vulgair en massale racisme waarop hun aanwezigheid

Biden noemt de MAGA- Republikeinen nu semi-fascisten die democratie en rechtsstaat bedreigen

in het Witte Huis kon rekenen. Maar veel linkse Amerikanen vonden al die uitingen van respectability politics al langer naïef. Want wanneer je politieke tegenstanders de gelijkheid van legaal gewonnen verkiezingen ondermijnt, geweldadige aanvallen op de democratie uitvoeren of steunen en ondertussen hard werken aan het slopen van verworven vrijheden op het gebied van burgerrechten, abortus, gelijkheid, hoe nobel is het dan eigenlijk om de handschoenen aan te houden? Er staat teveel op het spel.

Biden en zijn team zijn ook tot die conclusie gekomen. Zijn winst in 2020 was niet genoeg om het Trumpisme te verslaan. *'This is not who we are'*, zo verwoordde een Twitteraar het trefend, heeft plaatsgemaakt voor *'This is who some of you'll are'*. En dus noemt Biden de MAGA-Republikeinen nu onverboden semi-fascisten die democratie en rechtsstaat bedreigen.

Maar Biden lijkt ook te hebben begrepen dat de jarenlange uitverkoop van de Democraten aan Wall Street evenzeer een bedreiging vormt voor zijn land. En dus voert hij voor Amerikaanse begrippen omgekeerd links en sociaal beleid door. En al een belangrijk: *when they go low*, dan mept Joe Biden vanaf nu verbaal keihard terug. Mool.

Vlagvertoon Kleurbekennen in de stad

Waarom hangen we opeens overal de vlag uit?

Een Oekraïense, omgekeerde Nederlandse of regenboogvlag: overal in Amsterdam wapperen vlaggen aan woningen. De behoefte groeit om te laten zien waar je voor staat. 'Zo vind je houvast in onzekere tijden.'

Anna Hertz
Tahrim Ramdjani
AMSTERDAM

In de Javastraat in Amsterdam-Oost wapperen op vier hoog aan drie woningen drie verschillende vlaggen naast elkaar: de Oekraïense, de regenboogvlag en de omgekeerde Nederlandse. De 77-jarige bewoner van de woning met de omgekeerde vlag heeft de vlag omgehangen als 'een schreeuw om hulp, vanwege de benade die de regering ervan maakt'. Hij maakt zich zorgen om de huidige tijd en hij heeft 'een hekel aan links'. De bewoners van dit deel van de Indische Buurt steken hun mening niet onder stoelen of banken. Al vindt de man van de omgekeerde Nederlandse vlag verder weinig van de vlaggen van de buuren. "Dat moeten ze zelf weten, hoor. Het maakt mij niet uit. Wij drinken gewoon nog koffie met elkaar."

Ongenoegen over het kabinetbeleid, steun aan Oekraïne, opkomen voor de belangen van lhbtq+ – in alle hoeken van de stad lijken Amsterdammers zich geroepen te voelen 'kleur te bekennen' door een vlag uit te hangen. Winkels die vlaggen verkopen, zien de vraag daardoor behoorlijk groeien. Dam Feestartikelen op de Middenweg kochten bijvoorbeeld vijf jaar geleden de regenboogvlaggen en vlaggen met de nationale driekleur hooguit per twaalf tegelijk in. Nu zijn dat er vijfzig per keer.

Prominent aanwezig

Hoe zeer de afzet is gegroeid, valt moeilijk te zeggen. Er zijn namelijk geen exacte cijfers, zegt Marcel van Westerhoven, secretaris van de Nederlandse Vereniging voor Vlaggenkunde. Volgens hem valt het de leden van zijn vereniging wel op dat vlaggen steeds prominenter aanwezig zijn in het straatbeeld.

Belangrijke motieven om te vlaggen zijn het onderstrepen van een identiteit en het uitdragen van een mening, zegt Jacquelyn van

Stekelenburg, hoogleraar sociale verandering en conflict aan de Vrije Universiteit van Amsterdam (VU). "Er zijn ook mensen die iets ophangen omdat ze denken dat dat iets kan veranderen, maar vaak is het om simpelweg te laten zien waar ze voor staan."

Zoektocht

Het vlagvertoon is typerend voor de tijd waarin we leven, zegt Hans Boutellier, bijzonder hoogleraar polarisatie en verkracht aan de VU. In zijn boek *Het nieuwe Westen* beargumenteert hij dat we meer dan ooit zoeken naar gelijkgestemden op basis van onze eigen specifieke kenmerken. Een vlag is een goed symbool waarmee je jezelf kenbaar maakt in die zoektocht. Boutellier: "Het zegt op een krachtige manier dat je Amsterdammer, homo, Nederlander, Niet-iaan of wat dan ook bent."

Die zoektocht naar gelijkgestemden heeft zich de afgelopen decennia ontwikkeld, stelt Boutellier. Voorheen groepeerden mensen zich

'Als één groep met vlaggen begint te zwaaien, gaat een andere groep dat ook doen'

beeld Van Santen & Bolleuers

round ideologisch en levensbeschouwingen. Later, met de ontzuiling, kwam het individualisme op en won de eigen identiteit aan belang. Dat resulteert in identiteitspolitiek, zegt hij, waarbij wij onszelf als vertrekpunt nemen. "We zeggen: dit ben ik en vanuit daar zoek ik mijn medestanders."

Zoveel mensen, zoveel vlaggen: voor Palestina, Israël, Oekraïne, bijvoorbeeld, maar ook voor krakers, boeren of de lhbtq-gemeenschap. En die laatste variant kent ook weer varianten. Dat zien ze ook bij Pink Point, een winkel bij het homomonument die allerlei lhbtq-vlaggen verkoopt. "Een paar jaar geleden nam iedereen de regenboogvlag, nu wil elke subcultuur binnen de gemeenschap een eigen vlag. Dat geldt bijvoorbeeld voor trans personen die een blauw-wit-roze vlag willen en biseksuelen die dan weer een paars-roze-blaauwe vlag willen."

We bevinden ons al langer in een periode van identiteitspolitiek, stelt Boutellier. De crisisjijft waarin we nu zitten maakt dat we daar nog sterker uiting aan willen geven, bijvoorbeeld door te vlaggen. "Dan groeit de behoefte om een gemeenschap te vinden en ergens voor te staan. Zo vind je houvast in onzekere tijden."

Saamhorigheid

Na de aanslagen in de Verenigde Staten op 11 september 2001 bijvoorbeeld, schoot de verkoop van Amerikaanse vlaggen in dat land door het dak. Antropologen documenteerden de verkoopvragen van een Texaanse vlaggenfabrikant, die stegen van 150 Amerikaanse vlaggen per week naar liefst een miljoen (!) in de week direct na de aanslagen.

In Nederland zijn experts sinds de coronapandemie de liefde voor vlaggen groeien. Bovendien imiteren mensen elkaar snel,

stelt Boutellier: "Als één groep met vlaggen begint te zwaaien, gaat een andere groep dat ook doen."

"Als iedereen om je heen een vlag heeft, word je een outsider als je niet meedoet," zegt ook Irene Stengs, die als antropoloog verbonden is aan de VU en het Meertens Instituut. "Door niets te doen, spreek je je dan ineens ook uit." Volgens experts is de vlag uithangen iets activerend (zie kader). Binnen de groep die de vlag uithangt heerst saamhorigheid en tegelijkertijd zet de groep zich af tegen mensen die niet vlaggen of een andere vlag voeren. Wat moet bijvoorbeeld de enige inwoner van een plattelandsdorp die niet de urgentie voelt de omgekeerde Nederlandse vlag uit te hangen? Of ouders die de vlag enkel willen uithangen omdat hun kind is geslaagd?

In Amsterdam laten al die vlaggen de diversiteit zien, maar ook de keiharde social-economische segregatie die de stad kenmerkt, stelt de Amsterdamse socioloog

'Eigenlijk zijn al die vlaggen een geradicaliseerde vorm van identiteitsdenken'

Jonathan Mijs. "Die toont zich niet altijd in het straatbeeld. De vlaggen maken de spanningen wel zichtbaar en onvermijdelijk."

Eigenlijk, zegt Boutellier, zijn al die vlaggen een geradicaliseerde vorm van identiteitsdenken. Het is niet alsof de boeren een vlag hebben bedacht: ze hebben de bestaande vlag gewoon omgedraaid. Door dat te doen, lijkt het alsof je de hele samenleving wil om draaien. Ik heb overwogen de omgekeerde vlaggen terug te draaien, maar ik blijf liever van uit de buurt. Misschien zouden we met de hele straat de Nederlandse vlag op de juiste manier kunnen uithangen. Dat zou een mooi statement zijn."

Zelf zou je graag de regenboogvlag uithangen, maar omdat ze op de begane grond woont, vindt ze dat te risicovol. "Wie weet wordt er wat door mijn briefbus gegooid."

De kracht van de vlag

De vlag werd van oudsher een uniek en grote kracht toegedicht.

Een landsvlag werd volgens de Franse socioloog Émile Durkheim (1858-1917) al gezien als de moderne variant van de totempalen waaromheen inheemse stammen in Noord-

Amerika zich honderden jaren geleden al verzamelden. Elke stem eerde de zijn eigen totempaal, waardoor de leden van een stam zich verwant met elkaar voelden en tegelijkertijd zich afzetten tegen andere stammen. In de Amerikaanse wet wordt zelfs gesteld dat de landsvlag 'als levend wezen wordt gezien en moet worden behandeld'. Het vernielen van de Amerikaanse vlag is dan ook strafbaar. In Nederland is dat niet het geval.

Overigens wordt de vlag ook in de Verenigde Staten omgedraaid als uiting van protest, stelt socioloog Jonathan Mijs. Zowel door voorstanders van het recht op abortus toen het hogegerichtschied daartegen besloot, als door Trumpsuoporters die de inval van de FBI bij de oud-president zien als onderminning van de rechtsstaat.

Vlaggen werden ook gebruikt op militaire slagvelden in het verleden om aan te geven waar een legerformatie stond opgesteld. Tegelijkertijd had ook toen de vlag grote symbolische waarde: wie de vlag aanviel, viel het hele leger aan. Evenzo werden vlaggen rangordes aan. Daarom worden vlaggen altijd hoog boven het hoofd gehesen.

Vlaggen zijn overigens ook contextafhankelijk. De omgekeerde Nederlandse vlag werd in 2019 al gespot op boerenprotesten, maar werd daarna veelvuldig bij anticonaprotesten gevoerd.

Jonathan Mijs. "Die toont zich niet altijd in het straatbeeld. De vlaggen maken de spanningen wel zichtbaar en onvermijdelijk." Eigenlijk, zegt Boutellier, zijn al die vlaggen een geradicaliseerde vorm van identiteitsdenken. Het is niet alsof de boeren een vlag hebben bedacht: ze hebben de bestaande vlag gewoon omgedraaid. Door dat te doen, lijkt het alsof je de hele samenleving wil om draaien. Ik heb overwogen de omgekeerde vlaggen terug te draaien, maar ik blijf liever van uit de buurt. Misschien zouden we met de hele straat de Nederlandse vlag op de juiste manier kunnen uithangen. Dat zou een mooi statement zijn."

Zelf zou je graag de regenboogvlag uithangen, maar omdat ze op de begane grond woont, vindt ze dat te risicovol. "Wie weet wordt er wat door mijn briefbus gegooid."

Zo keek Emma Fuchs (25) vreemd op toen ze na een maand interraill tot zijn kwam op het Van Beuningplein in Oud-West. Daar hangen één regenboogvlag en vijf omgekeerde Nederlandse vlaggen aan woningen. "Erg ongezeilig thuis-komen," vindt ze.

Elke vlag is een statement, zegt ze, maar met een regenboog – of de normaal uithangen Nederlandse vlag – draag je trots uit op je cultuur of land. "Het is niet alsof de boeren een vlag hebben bedacht: ze hebben de bestaande vlag gewoon omgedraaid. Door dat te doen, lijkt het alsof je de hele samenleving wil om draaien. Ik heb overwogen de omgekeerde vlaggen terug te draaien, maar ik blijf liever van uit de buurt. Misschien zouden we met de hele straat de Nederlandse vlag op de juiste manier kunnen uithangen. Dat zou een mooi statement zijn."

Zelf zou je graag de regenboogvlag uithangen, maar omdat ze op de begane grond woont, vindt ze dat te risicovol. "Wie weet wordt er wat door mijn briefbus gegooid."

Ook verderop, op het speelplein, zijn de vlaggen niet onopgemerkt gebleven. Ze hadden in de kast mogen blijven, vindt Ineke Neder-veen (68), die wekkels met haar kleinkinderen op het Van Beuningplein te vinden is. "Ik vind het onrespectvol," zegt ze. "Het is ook mijn vlag."